

!דפדפן

ושננתם לבניה ודברתם בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

פרשת השבוע למשפחה • י"ב טבת תשס"ח • 21 דצמבר 2007

מושג השבוע: קדיש

היא. זהו טקסט קשה מפני שהוא כתוב בארמית, ומדבר מתוך נקודת מבט אמונית. קדיש מסמל דווקא את ההתמדה והאחיזה בחיים, בעצם אמירתו על ידי האנשים החיים כדרך להנציח את אבותיהם. המסר המועבר בו הוא כמיהה לישועה או במילים מודרניות יותר השאיפה לעולם מתוקן. זיכרון ומתן כבוד לעבר, זהו המסר שאמירת הקדיש מעבירה ושיום הקדיש הכללי נושא בתוכו, כערוכה לבניית עתיד טוב יותר.

בן ארנא

השבוע חל עשרה בטבת שמזמן איבד ממשמעותו בפרהסיה הישראלית. זהו יום צום משום שבו החל המצור של בבל על ירושלים, שהסתיים בחורבן בית המקדש הראשון ובגלות. בניסיון להחיות אותו הוחלט כי הוא יהיה יום הקדיש הכללי, יום שבו אומרים קדיש לזכרם של הנספים בשואה שלא נודע תאריך פטירתם. ואולם יחד עם זאת או שמא בשל כך, זכה היום הזה בכינוי המפוקפק "יום השואה לדתיים". אולי כי קדיש הינו מושג מעורפל שמתקשר לעולם דתי בלבד והרבה פעמים נתפס כ"תפילה על המתים", ולא

פרשת ויחי (בראשית מז פסוק כח-נ פסוק כו)

מה מספרת לנו הפרשה

- ❖ בקשת יעקב להיקבר בקבר אבותיו (זוכרים היכן הם קבורים?)
- ❖ יעקב מברך את אפרים ומנשה ("המלאך הגואל...")
- ❖ דברי פרידה של יעקב מבניו ("ברכות יעקב" - האמנם דבריו הנם רק ברכות?)
- ❖ פטירת יעקב וקבורתו "בארץ כנען"
- ❖ בקשת יוסף להיקבר בארץ ישראל (מי יודע היכן נקבר?) ופטירתו במצרים

כפי שניתן לראות מהנקודות הנ"ל פרשתנו עמוסה באירועים, כאשר משותף לכולם היבט רגשי (פרידות, ברכות, פטירות, התפייסות...). אנו נתמקד בסיפור הפיוס שמופיע בסוף הפרשה.

בשבועות האחרונים קראנו אודות היחסים בין יוסף לבין אחיו: קנאה ושנאה; חלומותיו של יוסף שהרגיזו את אחיו ואף את אביו; מכירת יוסף; גלגוליו עד לכסא המשנה למלך; התנהגותו הלא פשוטה כלפי אחיו בהגיעם למצרים ועד שהוא מגלה את עצמו ומוריד את אביו וכל המשפחה מצרימה. ומה חסר לכאורה? שיחה בין יוסף ויעקב על מכירתו של יוסף על ידי אחיו ופיוס משפחתי. התורה אינה מתייחסת להיבט הזה וה"עסקים כרגיל", פשוט לא מדברים על עניין המכירה.

והנה יעקב נפטר במצרים ונקבר בקבר אבותיו בארץ ישראל, כולם שבים למצרים ואז מספרת לנו התורה:

בראשית פרק נ

(יד) וַיָּשָׁב יוֹסֵף מִצְרָיִם הוּא וְאָחִיו וְכָל הָעֹלָם אֲתָנוּ לְקַבֵּר

את אביו אחרי קברו את אביו:
(טו) וַיָּרְאוּ אָחִי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהָשִׁב יוֹסֵף לָנוּ אֵת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתָנוּ:
(טז) וַיֵּצְאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ צָנָה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר:
(יז) כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פֶשַׁע אָחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבֶךְ יוֹסֵף בְּדָבָרָם אֵלָיו:

(יח) וַיָּלְכוּ גַם אָחִיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הֲנֵנוּ לָךְ לַעֲבָדִים:
(יט) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי:
(כ) וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשַׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּי־יִחַד הָיָה לְהַחֲיִית עִם רַב:
(כא) וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם וַיִּנָּחֶם אוֹתָם וַיִּדְּבַר עַל לֵבָם:

פתאום קולטים האחים שאבי המשפחה, יעקב, איננו ועכשיו הגיע זמנו של יוסף לנקום בהם. מה הם עושים? לא מדברים עם יוסף באופן גלוי אלא באים, באמצעות שליח, עם סיפור מדהים: אביך, יעקב ציווה לפני מותו לצוות על יוסף שישלח לאחים. מה התגובה של יוסף? "וַיִּבֶךְ יוֹסֵף בְּדָבָרָם אֵלָיו". יוסף הקשוח - המשנה למלך, שעשה לאחיו חיים קשים ביותר כאשר באו למצרים לקנות אוכל - פתאום מתפרץ בבכי!! ואחיו? מהם עושים? "וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הֲנֵנוּ לָךְ לַעֲבָדִים". למה חזרו לרעיון הזה שיהיו עבדים ליוסף? איך הם הבינו את הבכי של יוסף? כפיוס? כנראה שלא, כי אחרת היו מצטרפים לבכי, מתחבקים ועושים "סולחה". האחים כנראה הבינו את הבכי בצורה אחרת ועדיין הרגישו צורך לבטא את עליונותו של יוסף עליהם. אבל יוסף מרגיע אותם

פעילויות לבני המשפחה

- * שחקו משחק תפקידים: יוסף ואחיו לאחר מות יעקב. איך הייתם מנסים ליישר את ההדורים ביניהם?
- * פרשת ויחי סוגרת את ספר בראשית. האם זכורות לכם עוד מריבות בין אחים בספר בראשית? מה דעתכם על כך שהתורה מספרת לנו על כל כך הרבה מריבות בתוך המשפחות? מה ניתן ללמוד מזה?

שאלות לחשיבה

- * בפסוק ט"ז כתוב: "ויצאו אל יוסף לאמר" וכתוב רש"י: "שינו בדבר מפני השלום". למה לדעתכם שינו בדברי יעקב? האם לדעתכם יש מצבים שמצדיקים "לשנות"? האם זה שונה מלשקר?
- * בשבוע הבא יחול עשרה בטבת. זהו יום שקשור למהלך היסטורי שהביא לחורבן בית ראשון (תחילת המצור על ירושלים). בספר זכריה פרק ח 19, מוזכר יום זה יחד עם עוד שלושה ימים הקשורים לחורבן בית ראשון כימי צום: "כֹּה אָמַר ה' צָבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׁשׂוֹן וְלִשְׂמֹחָה וְלִמְעֻדִים טוֹבִים וְהָאֶמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהֲבוּ". (זהו את הצומות לפי החדשים: 4, 5, 7, 10). ימי צום אלו יכולים ליהפך לימי שמחה ולתקן את חורבן הבית. מהות התיקון מופיעה בהרבה פסוקים בפרק הזה בזכריה אך הפרשן רבי דוד קמחי, הרד"ק, מוצא את התיקון בפסוק זה עצמו ובפירושו מוסיף מילה אחת: "והאמת והשלום אהבו - ובתנאי שתאהבו האמת והשלום כמו שצויתי אתכם". הפיכת ימי צום הקשורים לחורבן שנגרם על ידי התנהגות לא ראויה בין אנשים, לימי שמחה, מותנית, לפי הרד"ק, באהבת אמת ושלום.
- כיצד יכולה לדעתכם, אהבת אמת ושלום לתקן חברה? האם ניתן לקשר רעיון זה לדיון שלנו על ה"פיוס" בין יוסף לאחיו? לפי הרד"ק, מה הייתם מציעים ליוסף ואחיו לעשות לאחר פטירת אביהם יעקב?

שבת שלום

בואו ללון

קשת ירושלים

ואומר: "אֵל תִּירָאוּ כִּי תִתַּח אֱלֹהִים אֲנִי" - כלומר: כן, הייתי מאוד רוצה לנקום בכם, יש לי איתכם חשבון ארוך, אך בעל הבית הוא ה', וברור לי שאני לא במקומו, ואם הוא גלגל את הדברים כך שאגיע למצרים, סימן שה' רצה שאגיע לכאן בזמן הזה להציל אתכם ואת כל מצרים מהרעב, כדי "לְהָחִית עַם רַב", ולכן אינני יכול לפגוע בכם לרעה על מעשיכם. ואכן הוא מסיים בדברי נחמה לאחיו: "נִצְתָה אֵל תִּירָאוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם" - אני כאן בשבילכם ולטובתכם. סוף טוב!

כיצד ניתן להבין את התנהגותם של האחים ושל יוסף? לדעתי, האחים עדיין נושאים בתוכם את גרעין השנאה המתוארת בפרשת וישב: "...וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום". השנאה הייתה אז כה עמוקה שאפילו לא יכלו לומר לו שלום, אמירה בסיסית בין אנשים, וודאי בין אחים. האחוה נהרסה. מי שהחזיק את המשפחה ביחד היה יעקב. הוא כנראה לא השכיל לטפל בקרע הנורא והעמוק בין האחים לבין יוסף. בראשית פרשתו רואים כמה יעקב עדיין העדיף ואהב את יוסף. לכן, עם מותו של יעקב הכל צף מחדש והם חוששים שגם יוסף מרגיש כך כלפיהם, הם הרי עשו לו רעה (פסוק ט"ז לעיל). על כן מנסים לפתור את הבעיה באמצעות יעקב, גם לאחר מותו, ומספרים שהוא ציווה את יוסף לסלוח. אבל גם כאשר יוסף בוכה האחים חיים את ההשפלה ונופלים לפניו. יוסף התבגר כנראה והבין שהאחים קלטו את הרעיון של שליטתו של יוסף ועכשיו עליו למעשה לתפוס מנהיגות שתדאג לאחדות המשפחה במקומו של יעקב, ואכן הוא מבטיח להם חסות כלכלית. אבל בפסוקים אין כל ביטוי לכך שהוא סולח להם, אין כאן "סולחה" או פתיחת דף חדש, יוסף כנראה חי עם התחושות הקשות מהעבר, כשם שהאחים ממשיכים לחיות עם התחושות שלהם.

קנאה, שנאה וניכור עד כדי "ולא יכלו לדברו לשלום" אינם נעלמים בקלות. לכן צריכים לדאוג לא להגיע לידי כך ולשמור בכל מחיר על האחוה.

'ודברת בם', או בואו נדבר על זה?

החיים הדתי: מפרשה לפרשה מסתיימת השנה ושוב מתחילה, הפרשה היא עיטור לאירועים מכל סוג בחיי הציבור הדתי. על פי רוב ימצא מי שיקשר את הפרשה למאורע. אולם זו אינה מסגרת ההתייחסות של חיי, ולא של רוב הציבור החילוני. כמובן שאני מצויה בסיפור התורה, אך הם אינם מטאפורות המשמשות אותי בחיי היומיום. אני שמחה ללמוד ולהחכים, הלוא לשם כך הצטרפתי לקשת, להיפתח ולאפשר לילדי להתקרב לתכנים והלכי חשיבה שלא היו מנת חלקי כילדה חילונית. אולם האם היסוד המארגן של השיח האינטלקטואלי הדתי-חילוני בקשת, כדאי שיהיה מזוהה באופן כה מובהק עם הציבור הדתי? אמירה נוספת החוזרת על עצמה היא כי העיתון מופץ בבתי הכנסת. האם ייעוד זה של העיתון והיותו כלי לשיווק מוסדות החינוך של קשת אינו מגביל את התכנים המוצגים בו?

זו השנה השנייה בה 'ודברת בם' יוצא לאור, ומהווה מבחינות רבות את הייצוג של קהילתנו כלפי חוץ ואת האגידה של הדיבור הפנימי בתוך הקהילה. בהיותו כזה, יש מקום לבחון מחדש האם הוא אכן משרת נאמנה את הקהילה, והאם הוא מזמין את כלל הציבור לקריאה וכתובה בו. הבחירה הצורנית והתכנית של העלון אינה מקרית, ומשקפת בעיני הנחות סמויות הנמצאות בבסיס הכתיבה בו. אני מתבוננת בדף הראשי, ב'דלתי' המזמינה את הקוראים להיכנס: 'ודברת בם', פרשת השבוע למשפחה. 'ודברת בם' הוא צירוף מילים הנהיר ומוכר לציבור הדתי. לי כחילונית הוא אינו פורט על שום מיתר. הוא אינו מוכר או מובן לי, הוא אינו שלי. אך אני מוכנה לפתוח את ליבי, להכיר. ואז-פרשת השבוע למשפחה-פרשת השבוע! הוא מושג המעוגן בחיי היומיום של הציבור הדתי, לעיתים נדמה כי הוא מקצב

אינטלקטואלי סביב פרשת השבוע. הייתי רוצה לראות עיתון נגיש יותר שמטפל בכל הפרמטרים של החיים ונותן ביטוי לסוגים שונים של כותבים וקוראים בנושאים מגוונים, כגון ספרים, סרטים, מוזיקה, הצגות, טיולים, וסתם הרהורים כיד הדמיון הטובה.

אילן אפרון

אם לתלמידים בגן ובכיתה ב' קשת בייס בן גוריון

חשוב לי לציין כי העיתון מושקע, מעניין, כתוב בכישרון רב ותורם רבות להרחבת הדעת. יחד עם זאת, הייתי שמחה לקרוא עיתון שאחד מתפקידיו הוא להיות קול לכל גווי הקשת, הדתיים והחילוניים. קהילת קשת-גשר מתפתחת כל הזמן, ועשייה תרבותית-חברתית בצידה: פורום חושבים חולמים, פורום נשים ועוד. כדאי שהעלון השבועי, שהוא אמצעי תקשורת בין חברי הקהילה, ישקף התפתחות זו ויהיה פתוח לשיח בתחומים שונים ולא רק לשיח

עשרה בטבת יום הקדיש הכללי

לקבוע קביעה מדויקת על היחס שבין אירוע פלוני לתוצאה אלמונית. האם יש עבירה או מכלול של עבירות שיכול להצדיק פורענות מסדר גודל כזה? מי מסוגל להצדיק את הדין? היומרה שיש לאנשים לתת פירוש לתהליכים, כמו הטענה שמחלתו של מנהיג באה בשל התנהגותו באירוע כזה או אחר, היא בפירוש חוצפה ועזות מצח כלפי שמים. ביום של תענית נפעל לתיקון עצמנו ותיקון החברה כולה - הן במישור שבין האדם לחברו והן במישור שבינו לבין קונוה - ונישא תפילה לריבון העולמים שיענה לתפילותינו. "הלא זה צום אבחרהו - פתח חרצבות רשע, התר אגדות מוטה, ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו; הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, כי תראה עַרְם וקִסְתוֹ ומבשרך לא תתעלם..."

"אז יבקע כשחר אורך וארככתך מהרה תצמח, והלך לפניך צדקך, כבוד ה' יאספך; אז תקרא וה' יענה, תשוע ויאמר הנני, אם תסיר מתוכך מוטה, שלח אצבע ודבר און... אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתך נחלת יעקב אביך, כי פי ה' דבר". (ישעיה נ"ח, ו-יד)

ישי דאטמאן

אב לתלמידים בגן ובכיתה ב' קשת בייס בן גוריון

עשרה בטבת הוא היום שבו החל המצור על ירושלים, שהסתיים לאחר שנה וחצי בחורבן בית המקדש הראשון. לאחר קום המדינה קבעה הרבנות הראשית את עשרה בטבת כיום הקדיש הכללי לקורבנות השואה, מעין יום זיכרון לשואה.

ביום עשרה בטבת אנו מתייחדים עם אסוננו ומעלים את זיכרון השואה - המאורע החמור ביותר שידע עם ישראל מראשית קיומו. ביום זה אנו זוכרים את החורבן האיום, שפקד את עם ישראל הן בממד הציבורי - אובדן של קהילות שלמות, והן בממד האישי. אולם יום תענית לא נועד רק לזיכרון, אלא גם כדי להפיק לקחים לעתיד.

הלך המעשי המרכזי מהשואה הוא הקמת מדינת ישראל. הרב חיים נבון מביא פרשנות יפה לפסוק מיחזקאל נֶאֱמַר עֲלֶיךָ נִאֲרָא מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ נִאֲמַר לָךְ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי נִאֲמַר לָךְ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי (יחזקאל ט"ז, ו). "נִאֲרָא מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ" - זו השואה; "נִאֲמַר לָךְ בְּדַמֶּיךָ" - אלו מלחמות ישראל; "חַיִּי" - זו מדינת ישראל.

יש קשר הדוק בין השואה לבין הקמת מדינת ישראל. האלטרנטיבה למלחמות העצמאות, ששת הימים, יום הכיפורים ולבנון - היא גטו ורשה, גטו לודז', טרבלינקה ואשוויץ.

לכן עלינו, כאזרחי מדינת ישראל, מוטלת האחריות לדאוג לכך שלעולם לא תוכל להיות שואה נוספת, והדרך הנכונה ביותר להבטיח זאת היא על ידי הבטחת קיומה של מדינת ישראל כמדינה עצמאית וחזקה. קיומה של מדינת ישראל לא תלוי רק בהתגוננות אל מול האויב, קיומנו תלוי גם ביכולתנו לשמור על אופייה וערכיה של מדינת ישראל כפי שהם באים לידי ביטוי במגילת העצמאות.

הלך השני הוא לקח מוסרי. דווקא היום, כשמדינת ישראל היא חזקה ובעלת עוצמה, עלינו להקפיד שהעקרונות שישלטו בחברה הישראלית הם עקרונות של צדקה וחסד. לעיתים נדמה כי המאבק על גודלה של המדינה דוחק לקרן זווית את המאבק להקמת חברה ערכית ומוסרית. הלך השלישי הוא במישור האמוני. עבור האדם המאמין, הפקת לקחים - בין של מציאות עכשווית ובין של מציאות היסטוריות - היא ניסיון למצוא את הקשר שבין התנהגות מסוימת לפורענות שבאה בעקבותיה. אולם יש להבחין בין פשפש במעשינו מתוך חובת עשיית תשובה לבין היומרה

מגלינינים אדלג יארג לך קפילג "גשר"
פמלאגלג אדגייס אילאלינס
לך מולגלג פחילג "קלג"
פלקלג אילג:
052-6040404

לל פכלגלג אילג:
www.gesher-mazkeret-batya.org.il

